

Barabás Ábel új Petőfije.

Petőfi. Irtá : *Barabás Ábel*. Budapest, Franklin-Társulat. 1907. 286 l. 8-r
Ára : 4 és 6 korona.

Félve fogok íráshoz, mikor csak az lehet czélom, hogy egy geniének (lángész?) készült tanítványom ne merüljön az előtte megnyilt alföldi mocsárba.

Barabás Ábelünk nevében benne van az őskori Babel. Nomen et omen : bábeli zürzavar és értetlen érthetlenség van a mult évben kiadott új könyvében.

Első szárnypróbálásakor mint marokkói sáska ugrott fel a desperado-féle esperanto-mélységbe rántó nyelv csúcsára. Még a francia akadémia is megvette e fura művet hallhatatlanjai okulására, ha a kolozsvári „Ellenzék“-nek ebben hihetünk.

Második művével Radákovies regényirót vasgerebenezte ki bécsi sirjából. Úgy megbámulta ennek semmitmondó, mégis szószaporá, üresen fecsegő magyar jellemeit, mint az akkor nagynak képzelt Ugron Gábort. Bodnár Zsigmond tanítványának szegődött e művében, bár mesteréről mindig mélyen hallgat. Bodnártól tanulta „Vas Gereben“-jében közreadott ez agyrémet is:

„A korszellem minden százévben *szabályszerűen* szokott változni“. Mivel okolja meg ezt? Persze arra sem Bodnár, sem Barabás nem gondolt, hogy az idő emberi találmány s a természet mit sem tud róla. Hogy szabhatná magát a művelődés s a korszellem, mint Barabás mondja, az ember alkotta kétes bölcsességű időmértékhez.

Legújabb Petőfi-je Taine francia műgyárának kölcsönvett gépeivel készült. A gerince új Petőfinknek az őt jellemző geológiai rétegekkel együtt mind a francia műgyártó bélyegével van ellátva. Barabásunk a nehéz francziaság helyett a könnyebb Harrach József fordítását használta fel az Olsó Könyvtár Franklin—(tyulai-féle kiadásában. (Újabb kiadás 162—4. sz. Budapest, Franklin-Társulat. 1879. 144 l.)

Előadásának hibáiból a következő szemlélfeltehetőket soroljuk fel.

Stilusa hibás, mert sebtiben gond nélkül róttá össze. Értelmetlen, mert hiányos: „A déli napsugár és a (enyhe?) levegő bimbót fakasztott“. (20.) Londonban olyan átható (áthatatlan) a köd, hogy lámpák világánál (!) is megáll (?) a közlekedés. (29.) „Más szerkezetű lélek“. — A lélek csak egy szerkezetű lehet. (29.)

Egy Isten van a világou. (183.) Luther vallásán volt? Dávid Ferencz szebben mondta 1571-ben: Egy az Isten, Mert több nincsen.

„A házasság szerelmi költészetét Petőfi nyitotta meg e világon“. (126.) Ez szép volna, ha neki külön világa is volna. A házasság költészetét Éva nyitotta meg. Mindjárt toalettet teremtett fügefalevélből, hogy leplezze szépséges költészetét szerelmese szeméi előtt.

„Kitéphetlen (?) nyomok (!) a lélekben“. (70.)

Vad állat tépi össze. Értsd: szét. (106.) A hiúságot mértéktelen tágítja, — nagyítja helyett. (109.) „Önmagának is szerepet játszik“. (109.) Ezt csak spanyol jezsuita teheti. „Minden nagyszerű (mi ez?) kútforrásának látja magát“. (110.)

Kiáltó ellentét: „Volt-e valaha költő, ki ily végleteket ért volna meg néhány nap alatt?“ (135.)

Értelem nélküli: „mikor még sehol semmi nem volt“. (267.) Pessimista Petőfinek „új színnel gazdagodnak költeményei: megszületik a filozófiai költészet“. (Szokratesszel?) (265.)

Petőfi, ki a magyar tükre, „mindig a monarchikus (így) érzelmű nemzettel állt ellentétben“. (140.)

A sík pusztá a maga végtelen (?) perspektívájával . . . Ben-szejében (!) nagy átváltozáson *esett át*. (86.) Füzet a 87. lapon, két sorral alább már kötet. A 88. lapon költeményeit a Kör adta ki, alól: Nemzeti Kör. Mindenki tudja azt, hogy egy szabó adta ki.

Pákh „szemrehányást tesz neki“, e helyett: szemére hányja. (86.)

A miniszterekről durván mondja: nem hogy a hazámat, még a kutyámat sem biznám ilyenekre. (210.) Ehhez bátorság is kell! — mondja Ábelünk. Parasztság is kell. Lásd még a 241., 140. stb. Vesd össze: „Ő a legprózaibb tárgyat is poétikussá tudta átvárásolni . . . Még a prózában is szubjektív költő marad“. (272.)

Prófétai ereje a nemzet szeretetében gyökerezik. (270.) Nála a genrekép és festő költemény is lírai képpé alakul. Az egyetemes eszmék, a filozófiai gondolatok lírai költeményekké formálódnak s azért nyújtanak *tökéletes illuziót*. (270.) Ez az *éniség* hatja át munkáit. (271.) Éhinség?

Az Alföld nagy *dimenziói* és messziségbe vesző vonalai; a rajta lakó nép lelkének egyenessége és *tisztasága* határozza meg a költő felfogását a lélekről . . . A legkitünőbb magyar pszikologus ő, ki előtt a léleknek nincsen titka, nincsenek *búró ajtó*i . . . Mint a tenyerünkön levő türedések vonalai . . . A szerelemben Petőfi „egészen új világot tár fel . . . ő a legelső énekese“. (259—262.)

Arra nem fektetünk súlyt, hogy a 97. lapon rossz a szórend, a 97—99. lapon feltűnő gondatlan a stílus. Ez egybevonások sem magyarosak :

Engeszthetetlenül (180.) indokolt (182., 89.). Bethlen Miklós ezt így írta magyarul: indító ok.

Egymáshoz*i* viszonyát (187.) látnoki vizióban: a *nézők*, *bűvészek* látása helyett.

A jövőendő (értsd: jövő) *képei* alakulnak ki világos *képekben* szemei előtt. (129.) Tanítványa erre azt felelné: pleonasmus.

Eszközöljön ki a költő és közte (rossz szórend) találkozást. Helyesebb: a költővel találkozást. (116.)

Rossz szórend: Büszkesége kívánja, *hoggy* most már győzni akar. A kötőszó nem idevaló. (115.) „Hogy újra fogja látni“. (117.) Minden törekvése a boldogság felé meghiusult. (264., 128. stb.)

Az előadottakból megtanulhatjuk, hogy nem illik szeles újságírók módjára csak úgy sablonszerűleg röptiben megírni a komoly tudományos feladatot. Kerülni kell a merész ráfogásokat, üres frázisokat és szertelen tulzásokat is. Az sem való tavaszi pacsirtához, hogy egész országnak énekeljen még akkor is, mikor a földről még alig tud fölrepülni.

Az alábbiakban több hibáját tárgyalásának sorolom fel.

Feltűnő tájékozatlanság a 24. lapon: „Az éghajlat különbsége nagyban fokozta a jólét érzését“.

Irónk éghajlati viszonyainkat megismerhetné az Erd. Múzeum 1907. kirándulásának a szilágysági közönség előtt tartott felolvasásából, melyben az orosz fagyos kontinentális szelet, mely a bálti tengertől a Balkánig jan.—februariusban uralkodik és a további évszakokban ezt a magasba felszorító oceáni meleg, nedves, tengeri szelet tárgyalták. Nálunk szó sem lehet a Barabás képzelte „Jeges-tengeri“ szélről.

A magyar égalj és posványainak dicséretében nem látja a 3—4 évenként felújult országos dögvést, vérhast a rossz vizektől, hidegrázást, állandó malariát. Közmondás volt: országunk a német

temetője. A misera plebsnek is kétségbeejtő nyomorát, az urak tétlen eszem-iszom életét a kártya, kutya, kupa stb. mellett s az éhenhaló bőjtőlő parasztság napról-napra tengődését sem látja meg. A göcseji népnek felszabadulta után kenyere sár- és búzapolyvából sótalanul, a háromszékeinek rozs- és árpából, a felvidékieknek szúrós zablisztból.¹ Azt is számbavehetnők, hogy több százezer görögkeleti az év kétharmadát átbőjtöli s a telet átalussza, mint a medve s a muszka paraszt. Arról szégyennel hallgatunk, hogy 8 millió nálunk analfabéta még ma is.

Említettük, mennyire feldicséri őseink józan eszét, mívelődésre hajlandóságát. Nem mondja, hogy Szibéria délnyugoti jégmezőin szereztek már ezeket. De azt mégis tudhatná, hogy a beköltözött görögök a kultúra oly fokán állottak, mint ma egy áfrikai négertörzs.²

Azt is említettük, hogy B. Ábel követi Taine fordítóját a sok latin szóban; azt sem hallgatjuk el, hogy ketten versengnek egymással a sorokon áthangzó e-e-e szapora voltában is. Kazinezy Ferencz kecskemekmegésnek gunyolta ezt és a havasi legelőkön lehet azt elsajátítani. (Lásd: 93. egész oldalt, 103., 106., 115., 188., 265.)

Kazinezyt Bécsben csufolták ezért. Ő ezt hozta fel Klopstock remekléseként: entgegengesetztsten Felsen. Tessék egy szuszra elhadarni az ilyeneket!

Némelyüitt feltűnő sok latin műszavával, sőt a szerkezethez tartozó tárgyjegyzékekkel is mind e kétes alaposságú fordítást követte. Taine vagy Harrach nevét Barabásnál mégis sehol sem találjuk. Kiveszett bizonyára emlékből.

Az egész új Petőfiben csak annyi a Barabásé, a mennyi salangot képzeletéből reá akgatott.

Az író legnagyobb ráfogásaiból csak egyet mutatunk még itt be. A 34. lapon B. szerint: „mindnyájan megegyezünk“ (?) abban, hogy a síkfüldön született írónk, Petőfi, Arany, Jókai, Vas Gereben „tudták a magyar lelket *leghívebben* kifejezni“. Én e négy primás közül csak az egy Aranyt fogadom el igaz magyar léleknek. A többiek mind hamis húrokon játszottak.

Csak a 19. lapon fog hozzá Barabás a bevezetéshez s már ott is merőben elsütötte. A 34. lapig meggyőződünk arról, hogy Barabás a magyar történelmet sohasem tanulta, avagy végkép elfe-

¹ Ethnographia Értesítője. 1907. 232.

² Egyet. Phil. Közlöny. 1908. 23. l.

ledte. Megvallotta ily tudatlanságát a Holmiban Bessuceyi is. Korában nem ismerték a sötét Sárospatakon Hunyadit, Nagy Lajost, Mátyás királyt sem.

Barabásunk képzelt történelme az 1001 éjszakába illik. Mesélmesél képzelete ide-oda ugrálása szerint:

„Honnan, hova, miért jöttek?“ (Hazánkba őseink.) „Egyikre sínes biztos felelet . . . Mindegy akárhonnan jöttek. Céljuk sínesen, okuk sínesen reá . . . Hajtja őket a vándorlási ösztön“. (Mint a cigányokat, a hazátlan zsidókat?)

Ez mind hitvány ráfogás a tudatlanság álarcza alatt. Az avarok 13 év alatt jöttek Nagy Géza szerint délnyugoti Szibériából a Duna-Tisza mellékére. Szökve menekültek el hatalmasabb turk uraik szolgálatjából. A magyarok ugyane vonalon jöttek ki Ázsiából a Kaukázus északi vidéke felé. Ott meguntván, a miveltebb kozárokat megkerülve döntövi Magyarországot foglalták el. A kozárok megverik a határukat zavaró bessenyőket. Ezek nagy számmal a magyar szállásokra rohannak, őseinket kiverik otthonukból. Az Alduna mellé érkezükkor a magyarok a görög császárral szövetkezve rútol elverik a Duna jobb partján letelepült bolgárokat s nagy zsákmánnyal térnek vissza új hazájukba.

A bolgárok ura menten kezét fog a kóbor bessenyőkkel. Kétfelől csapnak a magyar fő táborra s ezek népét elfizik Bessarabia síkjáról. Árpád gyűjtötte össze a menekülteket s vagy az Alduna mentén, vagy az erdélyi szorosokon jöttek be néptelen pusztá hazánkba. Itt a Kárpát oltalmazta őket bessenyőtől, bolgártól.

Útközben beolvasztották a népeket B. szerint. Hogy tehették azt *útközben*? Ma sem olvadtak be az itt találtak, kivéve a Krim táján hozzájuk csatlakozott kozár-székely néptörzset s a hazánkba később betelepült görög-orosztól összetört bessenyő hordákat, a még későbbi kúnokat, tatárokat. A kuturgur-húnok is, a tiszamelléki bolgárok is belénk olvadhattak, kik az avar töredékekkel együtt maradhattak itt. Ezek idővel mind magyarrá váltak, mint rokon vérek. De a szlávok, kiknek beolvasztásával erősíti meg Barabás nemzetünket csupán csak a Petőfi kedvéért, még ma sem olvadtak be. Nézze csak meg jobban rózsaszínű pápaszemével az Alföld városait s a Felföld falvait. Utóbbiak rajongó pánszlávok még ma is.

A többi ilyen és másnemű ráfogást szakfolyóiratban igazítjuk helyre. Szinte sajnáljuk ez üres könyvre ráfordított s elvesztegetett időnket. Barabás barátunknak csak azt a jóakaró tanácsot adhatjuk:

vettesse tűzbe a gazdag Franklin-Társulattal fényes papirosú igen korán kiadott Petőfi-jét, mert azt kijavítani ezernyi hibából lehetetlen. S más alkalommal Barabásunk is okulva ezeken, nem fog „tudományos“ műveket írni csak úgy röptében, a mint ezt újságíró korában, mások rossz példáját követve, jómaga is elsajátította.

Azzal fejezzük be hiányos ismertetésünket, hogy írunk nelyenként igen szép stílust mutathat föl. (101., 106., 115., 125., 134., 188., 253., 265., 268. lapokon.) Feltűnően emeli a hangzatosságot sok szép alliterációja is. (35., 77., 135—6., 146—7., 150—2., 168.) A próza hasonló zengzetességében csak az egy Csengery János Homeros-fordítása versenyez Barabásunkkal.

KANYARÓ F.

A meadvillei theologiai intézet.

(Amerika). Meadville, Pa. 1908. Febr. 26.

Két évvel ezelőtt, dr. György János, jelenleg a kolozsvári unitarius theologiai intézetben tanár, a meadvillei theologiai intézetbe jött, mint ez intézet első magyar hallgatója. Dr. György egy tanévet töltött ez intézetben. Az intézet második magyar hallgatója e sorok írója. E tények azonban nemcsak az illető hallgatókat érdeklik, hanem ugyanakkor egy új út nyitnak és nyitottak meg az együttműködésre az amerikai és magyar unitáriusok között. A magyar unitarius egyház történetében a külföldi testvérekkel való érintkezés, nem jelentéktelen. Éppen azért kötelességemnek tartom, hogy ez intézetről írjak.

A „Meadville Theological School“ 1844-ben alapított. Alapítója Huidekoper Jan Harm, hollandiai születésű, a vallás szabadságot szerető ember volt. 1804-ben telepedett le Meadvilleben, mint a „Hollandiai földmívelési egyesület“ képviselője s Frigyes nevű fiának segítségével alapította a „Meadville Theological School“-t. Az alapító levél 1846. készült s 1897-ben átdolgoztatott, mely szerint „attól, a ki az intézetbe belépni ohajt, semminemű dogmának az elfogadását követelni, illetve az által a tanulmányozástól elzárni senkit sem lehet.“ Az intézet nyitva áll minden belépni szándékozónak, nemre való tekintet nélkül, a kinek jelleme és előzetes tanulmányai az illető jövője iránt reményt nyújtanak.

Az intézet értesítőjéből idézem e szavakat: „Az intézet teljes